

Magyarország feladatai az éghajlatvédelemben - országos konferencia

2015. október 15., Parlament Felsőházi terme

Szervezők: Az Alapvető Jogok Biztosának Hivatala, a CEEweb a Biológiai Sokféleségért, az Éghajlatvédelmi Szövetség, a Klímabarát Települések Szövetsége, a Magyar Földtani és Geofizikai Intézet, a Magyar Természetvédők Szövetsége és a Nemzeti Fenntartható Fejlődési Tanács

JEGYZET

10.00-10.30 Nyitó előadás: [Kőrösi Csaba, a Köztársasági Elnöki Hivatal Környezeti Fenntarthatósági Igazgatóságának vezetője](#)

Ld. a vetített előadást is. A párizsi ENSZ klímacsúcsra felkészülés arról szól, hogyan álljunk át a fosszilis pályáról fenntarthatóbb pályára, gyarapodásunk költségeit hogyan ne terheljük át a következő évekre. Eljutottunk tehát az ipari forradalomtól a klíma forradalomig – a párizsi megállapodásra szükség van ehhez. Miért volt eddig lassú a haladás a klímaváltozás mérséklésében? Mert hosszú az út a tudományos információtól a közismeretig és a közös cselekvésig. Ld. www.elobolygonk.hu felhívás. Korábban a pénzügyi válság és most a migrációs krízis felborítja a terveket. Pedig a migrációs válságnak gyorsítania kéne az éghajlatvédelmet, mert éghajlatvédelem nélkül a migrációs válság nem megoldható. 2 C fokos kritikus globális átlaghőmérséklet-emelkedési küszöbhez képest ma 4-6 C fokos változás felé tartunk.

Határidőig 148 ország adta le kibocsátás-csökkentési vállalásait. Minél később kezdjük el a globális kibocsátásokat csökkenteni, annál meredekebb a görbe, azaz annál drasztikusabban kell csökkentenünk a kibocsátásokat. A klímaváltozás miatti vagyonvesztés: 2 C fokos globális átlaghőmérséklet-emelkedés mellett a közvetlen gazdasági vagyonvesztés: 4,7 Mrd USD globálisan, ami kb. Japán teljes GDP-je; 5 C fokig eljutó éghajlatváltozás mellett a veszteség: 7 Mrd USD, azaz londoni tőzsde forgalma, 6 C fokosnál: 14 Mrd USD = az USA teljes GDP-je.

Gyorsul az elsivatagosodás, élelmiszertermelő területek népességmegtartó képessége romlik. Világszerte és Közép-Európában is: jelentősen leromlott termőföldek és sok egyben veszélyeztetett terület is. Termőföld-leromlás plusz veszélyeztetett területté válás - e kettő eredőjeként világszerte kb. 50 millió embernek kell elhagynia otthonát ezen okokból. Termékeny félhold ma már sok helyen inkább terméketlen félhold.

Pozitív tendencia: a világ felismerte a veszélyt, politika, tudomány, civil társadalom. 98% konszenzus a veszély okairól és megoldásokra való fókuszálás. Tőkekivonás elindult a széniparból és más fosszilis iparból, szénből 10 M USD kivonása eddig, további 40 Mrd USD kivonása várható. A világon ma már több befektetés a megújuló energiaforrásokba, mint a fosszilis energiaforrásokba összesen. A szennyező tevékenység, technológia olcsóbb volt régen, de a megújulók gyors technológiafejlődésen mentek át, mint az információtechnológia, ezért a megújuló energia ára drasztikusan leesett. Napenergia kisüzemi előállítására a szénből termelt áram ára alá esett.

A megújuló energiára való átállás elkezdődött, de rásegítés nélkül nem elég gyors. Magyarországon a klímaváltozáshoz való alkalmazkodás elkezdődött, bár alacsony szintről indulunk. Az éghajlatvédelmi teljesítményünk egy civil felmérés szerint a 11. a világon, 1990 óta +31% -kal nőtt a GDP, energia felhasználásunk 19,9%-kal csökkent, 39,9% csökkenés az ÜHG kibocsátásainkban. Novemberben Békés megyében indultak fúrások a hazai első geotermikus erőműhöz. Biogáz terén is komoly előrelépést tettünk. Innovációra nagy szükség van: dekarbonizációhoz és versenyképességhez egyszerre.

Energiatakarékosság terén sok a teendőnk: 30-40% energiamegtakarítási tartalékunk van. Tudatformálásban az első nagy áttörés annak tudatosítása, hogy mindennap mindenki döntés-hozó.

Megvalósítás nemzeti dimenzióban, de régiós összefogás is kell: a V4-es országok 70 millió fős piacot jelentenek. Ugyanakkor például itt több elektronikai hulladék keletkezik, mint Franciaországban. Egyelőre újrahasznosított nemesfémek és ritkaföldfémek nincsenek a régióban, pedig az újrahasznosított fém olcsóbb, mint az új.

Az egyes termékek karbontartalma szempontjából – itthon érdemes a termékeket előállítani. Intézményi megoldások piacán Magyarországnak van és lesz helye.

Mindenképpen átalakulás előtt állunk, részben rajtunk áll, hogy mi lesz: klímavédelem vagy klímaveszteség; ehhez szükséges a szemléletváltás, technológia, intézményi keret.

Levezető: Bartus Gábor, a Nemzeti Fenntartható Fejlődési Tanács titkára

10.30-13.30 Magyarország globális felelőssége és teendői a veszélyes mértékű éghajlatváltozás megelőzése és hatásainak csökkentése érdekében

Mikola István, a Külgazdasági és Külügyminisztérium államtitkára

Arra kell fókuszálni, hogy a globális felmelegedést megállítsuk. Az ENSZ ülésen a Köztársasági Elnököt elismerték. Tanúja volt, amikor egy nemzetközi gazdasági panelbeszélgetésben az afrikai közgazdász szövetség elnöke azt mondta: Önök már telefüstölték a légkört, most mi jövünk. Azaz a fejlődő országoknak nincs pénzük tiszta technológiára, a fejlett országoknak velük együtt kell tenni, segíteni a fejlődőket az éghajlatvédelemben. 2015 a cselekvés éve, eldől, mennyire tudunk biztonságos Földet teremteni; a konkrét akciók egyik kiemelt eleme a párizsi klímacsúcs, azaz a COP21.

Magyarország támogatja a születendő párizsi egyezményt, jogilag kötelező dokumentumként, fejlett és fejlődő országokra szóló kellően ambiciózus vállalásokkal, hosszú távon kitartó dokumentumként. Hazánk az 1985-87-es évhez képest – 46%-on áll az ÜHG kibocsátás csökkentésében, 1990-hez képest -36%-on, bár valóban a rendszerváltás körüli nehézipar-leépítések okozták. Megújuló energia-résarányunk: 9,6%. Magyarország elkötelezett a nemzetközi klímafinanszírozás irányába, támogatja az évi 100 Mrd USD –os Zöld Klíma Alap keretét. 2015. július 7-én Magyarország 1 Mrd HUF felajánlást jelentett be a Zöld Klíma Alap számára, 2015 és 2016 folyamán folyósítja. Tapasztalatcserére nyitottak vagyunk, a globális felmelegedés kritikus 2 fok alatt tartásához. Az új párizsi éghajlatvédelmi egyezmény felé az út a nemzetileg meghatározott hozzájárulásokban (INDC) van. 2015. márciusban 2030-ra 40%-os kibocsátás-csökkentést vállalt Magyarország 1990-hez képest (azaz a jelenlegi kibocsátási szinthez képest még -4%-ot). Éghajlatváltozás és a gazdasági stabilitás összefüggéseiről szóló tanulmány készült a G7-ekhez, ajánlások a hatások mérséklésére. Ferenc pápa 2015. júniusi Enciklikája is együttműködést és gyors cselekvést sürget a párizsi klímátárgyalásokra.

A víz ügye itthon a legmagasabb politikai szintre került, az éghajlatvédelemmel is összefüggésben. Sok felkérést kapunk, hogy pl. segítsünk Vietnamban víztisztító teleppel, mert befolyik a tengervíz a megemelkedett tengerszint miatt. Davos 2015 jelentésben: a vízügyi válság a legmagasabb kockázat. Idén volt 25. Víz Világkonferencia, amely kiemelte: a konfliktusok, katasztrófák 80%-a a vízzel függ össze. Magyarországnak évtizedes tapasztalata van vízügyben, a 2013-as itthon rendezett Víz világtalálkozó sikeres volt, a víz központi szerepe a fejlesztéspolitikában ezek által megerősödött.

Magyarország minden társadalmi kezdeményezést támogat az éghajlatvédelem, víz és ennek régiós összefogása témájában. Az ország fosszilis készlete kevés, de jelentős tudástőkéje van, utóbbit hasznosítsuk jól, hozzáadott értéként; óriási generációs felelősségünk van.

Szabó Marcel, a jövő nemzedékek szószólója

Antropocénben („ember által meghatározott új korban”) élünk; a 1990-es években - a fenntarthatóság szempontjából is - pozitív gondolati hullám söpört végig, ld. hazai rendszerváltás, a 1992-es riói csúcson jó irányba fordult a világ kerekét az egyezményrel, megszületett az ENSZ Éghajlatváltozási Keretegyezménye (UNFCCC). De 20 évvel később a számvetés szomorú: az elmúlt 50 évben a gerincesek 50%-át kipusztítottuk, klímaváltozás: 2000-2010 között a kibocsátások globálisan egyre csak nőttek.

EU a világ szabadkereskedelmének fontos tényezője, ld. WTO-ban. Stiglitz (nemzetközi közgazdász szakértő) javaslata: a megfelelő üzemű kibocsátás-csökkentés eléréséhez az üvegházgáz (ÜHG) kibocsátásokat vámokkal kellene megelőzni, a nem teljesítők ellen pedig szankciókat kellene bevezetni. Franciaország megkísérelte megvalósítani, de az ipari, mezőgazdasági lobbik megfúrta. Fontos, hogy az EU a globális multinacionális tőkével szemben egyensúlyt képezzen; államok közötti szolidaritás kell, hogy előre tudjunk lépni. A fő, ökológiát is érintő kérdésekben az erkölcsi álláspont mellett állt ki a pápa. Pl. a Kiotói Jegyzőkönyv csak kufárkodást okozott, kiszervezte, szétterhelte a világra a kibocsátásait az EU.

Magyarország kivételes helyzetben van: 1. kibocsátásaink jelentősen csökkentek, igaz az eredményeink a nehézipari összeomlás következményei, viszont így Magyarország következetesen klímabarát álláspontot képviselhet, teljesíthet. 2. 2007-es jelentés: hazánkat kiemelten sújtja a klímaváltozás. A hatásai csökkentéséről egyre több szó esik itthon is. Azonban a hazai érdekek érvényesítése nehéz, az NFFT által benyújtott hazai klímátörvényt az ipari érdekek túlzottan ambiciózusnak bélyegezték és megfúrták (2020-ra 40%-os kibocsátás-csökkentést írt volna elő az 1990-es szintekhez képest, tehát reálisan teljesíthető lett volna.)

A lakossági épületek hőszigetelése több erőmű működését tenné feleslegessé. Vannak már helyi összefogások, helyi közlekedés és energia területén. Pl. B.A.Z megyei 1 falu – 1 MW program. Nap, szél, biomassza termelés ellátása kisközösségekkel jó kezdeményezés, de általános átalakulás nélkül nem juthatunk előre.

Magyarország 52%-a szántóföldi terület, kulcsfontosságú a zöldterület borítás, vízborítottság megteremtése, a Ramsari területek biztosítása, melyek eredménye többek között a kedvezőbb mikroklíma is! Kiemelten fontos az átfolyó vizek és a csapadék megtartása, hiszen a talajvíz szintje folyamatosan csökken, és nem vegetációs időben hullik a csapadék egyre inkább (ld. Life + programok erre). A klímaváltozás miatt ráadásul új kihívások: szelídgesztenye-károsító gubacsdarázs egyre erősebben van jelen, a bükkfa északra szorul stb. Élhető környezetet kell a jövőnek is biztosítanunk, ami egyre nehezebb.

Kofi Annan korábbi ENSZ főtitkár is felhívta a figyelmet, hogy évente 100 ezrek halála köthető a klímaváltozáshoz és hatásaihoz, messzebb terjedő betegségekhez. Legyen kellő erő az EU-ban, hogy ezekre a folyamatokra is figyeljenek.

Magyarországon az Alaptörvényben benne van: a jövő nemzedékeket nem lehet kockáztatni, hazánk vizeit, biológiai sokféleségét, talaját, erdeit meg kell őrizni.

Összefoglalásul tehát 1. Magyarország klímaváltozás szempontjából kiemelten érzékeny 2. Az ország eddig teljesítette az elvárásokat, ezért a lelkiismeret ébresztőjeként kell a klímavédelemben lépnie, de itthon is tenni kell.

Bencsik János országgyűlési képviselő, az NFFT tagja

A földi élővilág megtanult alkalmazkodni a természetesen változó környezethez, de a mostani, főleg ember okozta változások, éghajlatváltozás nem a természetes módon tízezer évek alatt, hanem emberi hatásra néhány évtized alatt mennek végbe, amihez nagyon nehéz alkalmazkodni.

ELTE Meteorológiai Intézet, Nemzeti Alkalmazkodási Központ (NAK) kutatása: nyári középfőmérsékletben itthon az elmúlt 40 évben 2 C fokos emelkedés is volt kitett helyeken.

A nemzeti parki területek a közjót és ne a gazdálkodást tűzzék ki elsődleges célul – széles összefogásban sikerült ezt elérni, sikeres nemzeti program lehet a klímavédelemben is.

A klímaváltozás hatására itthon is az évszakok között átrendeződés, a csapadék egyre egyenetlenebb eloszlású, főleg ősztől csúszik, azaz nem a vegetációs időszakban érkezik, pedig akkor lenne leginkább szükség rá – mindez a vízvisszatartás feladatát vetíti elé. Időjárási szélsőségek: Magyarország középső és északkeleti részét sújtja leginkább, ezek a legszegényebb térségek egyben, ezért az éghajlatváltozás hatásaihoz való alkalmazkodást mindenképpen segíteni kell.

Növekvő fogyasztás, anyaghasználat miatt a környezeti és társadalmi erőforrások kérdése háttérbe szorult. Geopolitikai konfliktusok: a használt erőforrások egyenetlenül vannak használva, ez okozza többek között a migrációt. A nemzetközi szabályozók a gazdasági érdekeket részesítik előnyben, ilyen pl. a TTIP: az NFFT véglegesíti TTIP ügyben az állásfoglalását a magyar kormány, hogy Magyarország a fenntarthatósági szempontokat érvényre tudja juttatni.

Kozmikus rend, az éghajlatot is óvnunk kell, és alkalmazkodnunk. Ez a nemzedékek közötti igazságosság próbaköve, emberek és nemzetek közötti igazságosság próbája is. A pénz iránti túlzott kötődés mint fogyatékoság nehezíti munkánkat.

Minden embernek méltó életkörülményeket kell biztosítanunk, ezért a technológia, tárgyalás nem ér cél-t önmagában: ezek csak kiskapukeresések maradnak, ha a beállítottságon nem változtatunk.

Mit tehetünk? Sérülékeny technológia vesz körül. A gyors változások biztonságpolitikai kérdéseket vetnek fel, ezért átfogó válasz kell: az energiatakarékosság, épületek energiahatékonysága mellett az épületek (szélsőséges időjárással szembeni) állékonyságáról is gondoskodni kell.

Ipari ökológia részeként kell a zöld gazdaságfejlesztést végrehajtani: a megújuló energiás beruházásokhoz is kell anyaghasználat, fontos, hogy az ilyen fejlesztés is anyag- és energiatakarékos legyen. Ágazatokra, területekre, önkormányzatokra pl. segédeszközként jelenjen meg.

Magyarország: a felelősség és kapacitás is figyelembe veendő. Stratégiák pl. Nemzeti Dekarbonizációs Stratégia – a fenntarthatósági nemzetstratégia részeként kell kezelni, tartalmazza a fosszilis függés csökkentése, energiatakarékosság és megújulók kérdését is.

NAK térinformatikai rendszer felállítása: Norvég Alap támogatja, a törvényi keretrendszerben benne van a rendszer felállítása. 2016-tól az adatbázis nyitva áll majd az önkormányzatok stb. előtt, hogy lekérdezhessék a klímaváltozással kapcsolatos helyi kitettséget, alkalmazkodási képességeket, sérülékenységet stb.

Természeti erőforrás kataszter javaslata: tervezési térségekre lebontva: a hazai erőforrások minősége és mennyisége, ez alapján jobb tervezés.

Fontos, hogy a tervezésben támaszkodjunk a hazai munkaerőre, hazai hozzáadott érték előállításra, jussunk ki nemzetközi piacokra, és üzletileg fenntartható legyen, járuljon hozzá a vidékmegtartáshoz.

Röviden összegezve, előzzük meg ami elkerülhető, alkalmazkodjunk ahhoz ami nem elkerülhető.

Schmuck Erzsébet országgyűlési képviselő, az NFFT tagja

Problémák megoldása: csak rendszerszemléletben; ha nem ezt célozzuk, újratermelődnek a problémák. A problémák közös gyökere az anyagi jólét, a gazdasági növekedés mindenkifelettsége, ezért mivel nem a gyökér-okot célozzák ma, a probléma nő, nincs abszolút szétválás a gazdasági növekedés és a környezeti terhek között. Ezek kismértékű,

relatív szétválása itthon is struktúrákból ered, pl. a globális környezetet terheli tovább, egészségünkkel fizetünk érte stb.

Éghajlatvédelem: globális válasz kell: a teljes primer anyaghasználatot kell csökkenteni, a bioszféra szolgáltatásokat helyreállítani.

Nincs átfogó felhasználás-csökkentő program: olyan, ami a mai 10,6 tonna/fő anyaghasználatot a fenntartható 4 t/főre csökkenti. További kihívás, hogy sokszor az alkalmazkodás további klímaváltozást okoz (pl. az új infrastruktúra előállítása és használata által okozott ÜHG kibocsátások stb.). Azaz be kell látnunk, hogy áldozatok nélkül nem lehet, a klímavédelmet nem lehet elsősorban üzleti lehetőségnek látni.

Mire van szükség:

- felszínborítottság növelése, energia- anyaghasználat csökkentése. A hazai közvetlen felhasználást ismerjük, de a teljes primert nem, ezért a hazai környezetterhelési tényállapot rögzítése sürgős feladat.

Versenyképességi feltétel ma az olcsó energia és természet által szolgáltatott anyag, a rezsicsökkentés ennek egyik eleme. Pedig az olcsó energia rossz üzenet: azzal áztat, hogy sok van belőle és lehet pocskolni, nem ösztönöz energiatakarékosságra. Közben pedig környezeti és társadalmi költsége nagy.

- Természeti erőforrások árazása: pl. ENSZ FF Célokban benne van, a hazai Fenntartható Fejlődési Stratégia is fontosnak tartja. Eddig a politika megfúrta. A hazai, civil kezdeményezésű klímatorvény javaslat gerince is erre épült. ld. a fosszilis energiajogok rendszere, amely átvezet az energiatakarékosság, megújuló energia világába. Eleme még a pénzhelyettesítővel működő zöld termékek és szolgáltatások piaca és a visszatérülő alap; utóbbi mint visszatérülő támogatás nagyon kellene legalább a lakossági energiatakarékossági intézkedésekhez.

- A felszínborítottság összefügg az éghajlatvédelemmel. Fontos az ökoszisztéma szolgáltatások fenntartása, és hogy ne csak ellátó szolgáltatását vegyük figyelembe, hanem más szolgáltatásokat is. Hazánk felszínborítottsága kritikusan alacsony, évente 5-7 ezer hektárt lebetonozunk, ami elveszik a mikroklima-fenntartó területek sorából; pedig még a szántók, legelők sőt a gyenge minőségű erdők sem szén-dioxid nyelők (nettóban). A hazai talajleromlás is jelentős, a talajerősítésre használt műtrágya is fosszilis alapú, tehát a helytelen talajművelés duplán rongál. Az összes hazai erdőnk kb. nettó 7 millió ha-t tesz ki, de 12 millió ha erdő kellene, ha mind el akarjuk nyeletni a hazai szén-dioxid kibocsátásainkat.

- Feladat ezért: 1. agrártámogatások rendszerét átalakítani a környezetkímélő mezőgazdálkodás elősegítésére 2. Zöldfelület felhasználás stop, új beruházást csak barnamezőn lehessen a továbbiakban megvalósítani. 3. rehabilitációs program felszínborítottságra. 4. Szemléletformálás: ne legyen kettős beszéd, azaz hogy szavakban fontosak a fenntarthatósági elvek, de a gyakorlatban, cselekvési tervekben nem.

[Pokorni Zoltán polgármester, Budapest Hegyvidék](#)

Ld. vetített előadást is. A XII. kerület bemutatása. Figyelnek a fenntarthatóságra pl. megtiltották a palackos ásványvizek használatát az önkormányzati hivatalban. Önkormányzatok: az építésszabályozás eszközével lehet élni, Svájcban pl. a városi tanács engedélyezi a légkondicionáló berendezések használatát, csakis indokolt esetben engedélyezik. A Hegyvidéki Önkormányzat többek között a zöldtetőt, esővízgyűjtő ciszternákat támogatja. Közlekedésszervezés: fővárossal együttműködve kell rendezniük, mert a területükre 350 ezer ember jön be és megy ki minden nap. Egyetért, hogy 'zöldfelület ne csökkenjen' elve fontos. A városhatáron vásárolt és működtetett parkolók kellene, hogy a dugók, közlekedési gondok megoldódjanak.

Normafa: rehabilitációs program, margitszigetivel összevethető 15 ezres látogatószám. Sok érdeklődő, ezért helyi népszavazás. Internet miatt az emberek politikához való viszonya megváltozott: azt követik az emberek, amibe bele tudnak szólni. Támogatja az Élő Bolygónk felhívást; utána nézett és a petíció 13 éves kor fölött aláírható.

[Kovács Lajos](#) elnök, Klímabarát Települések Szövetsége

Ld. vetített előadást is. Szövetségük 27 települést fog össze, változó méretben, cél a meglévő tudás összegyűjtése és megosztása. Egységes országos stratégia kell, amiben egymásra épülnek ország, megye és település klímabarát válaszai. A stratégia mellett mediáció, tanácsadás, szemléletformálás a fő területük. 11 települési stratégia elemzését végezték el célrendszer, helyi közösséghez illeszthetősége stb. szempontjából. Eredmény: tartalom és szerkezet változó; a klímavédelem nem csak környezeti kérdés, nem úri huncutság, a klímavédelem a nemzet megmaradásának záloga. Egységes nemzeti összképen dolgoznak, KEHOP keretében a nemzeti stratégia-alkotás módszertanát koordinálják. Megyei klíma platformokon keresztül mindenkit elér, iteratív problémamegoldó közösség, ami segíti a legkisebb települést is. Az erős helyi közösség a település fenntarthatóságát biztosítja, ezt fel kell ismerni. Jó példák Hosszúhetény, Pázmánd, Alsómocsolád, Veszprém, Szekszárd, Tatabánya városokból. A Cinefest Zöld Fesztiválon Az utolsó falu c. kisfilm bemutatóját ajánlotta figyelembe - tegyünk azért, hogy falvaink minden tekintetben élők, megtartó közösségek legyenek.

[Ifj. Chikán Attila](#) vezérigazgató, ALTEO Nyrt.

Hazai energiaszektor: 1970-es évek óta áramimport nőtt, nehézipar összeomlott, ezért a -40% kibocsátás-csökkentés a rendszerváltás óta; ez jelentsen motivációt további vállalatokra a konkrétumok szintjén.

3 stratégia metszetében kell gondolkodni: 1. nemzetstratégia - energiafüggetlenség, 2. gazdasági stratégia - versenyképesség, vállalatok energia terhei és ellátásbiztonság 3. politikai stratégia - a fogyasztó köré csoportosítható energiajólét/energiaszegénység kérdésköre.

Villamos energia terén:

1. Nemzetstratégia: fontos, hogy az importjára legyenek elképzeléseink, a villamos kapacitás-fenntartásnak nemzetbiztonsági szerepe is van. Megújuló energia: dupla előnye, hogy hazai energia is és újratermelődik, ipari és háztartási méretben is sok problémára megoldást jelent.
2. Gazdasági stratégia: nem kell mindenáron költségeket csökkenteni, de a vállalatok versenyképessége is számít, alapellátás szintjén rendelkezni kell megfelelő kapacitásokkal. Energia portfólióban kell az országnak gondolkodnia: megújuló energia alapú áram arányának jelentős növelése, szerinte van helye az atomnak rövid- és középtávon, a gáz rugalmasságot hoz az ellátásbiztonságban. Az energiamix, az energia portfólió a fő kérdés.
3. Politikai stratégia: cél a fogyasztók költségei féken tartása, már rövid távon is a szokások változtatása, energiatudatos életmód kialakítása. SMART koncepcióban, a SMART háztartási kisenergetikában fontos szerepet lát. Ipari fogyasztók számára fontosak az energiahatékonysági fejlesztések, pályázati vagy egyéb konstrukciók biztosítása.

Hőenergia terén:

Radikális lépésekre van szükség, 3 gondolat ahol gyors eredményt lehetne elérni:

1. több mint 100 lakossági távhőrendszer működik itthon, ezek kb. 600 ezer embert látnak el, de e rendszerek termelői oldala rossz állapotban van. Szabályozás és piac együtt támogasson korszerűsítési programokat a távhő-termelői oldalon is.

2. „Kádár-kocka” családi házak tömege itthon: nagy potenciál az energiafogyasztás-csökkentésre, ezekre alig volt figyelem eddig. A szabályozások, civilek, kkv és tudományos szektor együttes szerepe az épület energiatakarékosságban.
3. Közsféra épületei: legyen rajta a teendő-listán, továbbra is

Először a fogyasztást kell beállítani, csökkenteni, aztán a termelést korszerűbbé tenni. Megújuló energia megoldások biomassza, földhő: fontos a megfelelő méretezés, mert a fejlesztések méret-optimum érzékenyek.

Teresita Irene Antazu López Esőerdei Óslakos Népek Regionális Szövetsége, Peru

Peru adottságai: Amazonas, nagy biodiverzitás, de hiába vannak a bennszülötteknek nagy területei, egyre súlyosabb problémákkal néznek szembe.

AIDSESEP az országos bennszülött ernyőszervezetük, ez a nemzetközi COICA-hoz tartozik. Nőket is delegál az utóbbi időben az országos szervezet, mert nagyrészt a nők szerepén múlik a természetközeli viszonyulás, kultúra átadása. Látják a klímaváltozás hatásait, tudatosan élnek; AIDSESEP kezdeményezés: tanítani az alkalmazkodást a környezethez. Llamas területen: olajpálma ültetvények nagy területen erdőirtással jártak, ezért a régiós koordinátorok összegyűltek, hogyan lehet károkat csökkenteni, új helyzetre reagálni; megosztották tapasztalataikat. PL. ültetés: a jukka – ami náluk hagyományos mint a mindennapi kenyér - nem terem már úgy a változások miatt, meg kell találni a szárazságtűrőbb fajokat.

Erdőirtás hátterében: illegális bányászat, olajpálma-ültetvények, kőolaj-kitermelés, kormányzati település-segítő politika. A perui állam olcsón nagy bányászati koncessziókat adott bányász cégeknek, emiatt a peruiak élelmiszer-ellátása is veszélybe került már. Klímaváltozás megváltoztatta a folyókat: áradás, vízmosság egyre gyakoribb és erősebb, a vízi közlekedés veszélyessé vált. Földtulajdon hiány van: a perui kormány előnyben részesíti a magántulajdonú földet, az őslakos bennszülött népeknek a közösségi tulajdon lenne hasznos, de azt ellehetetlenítik. Pedig van törvény a bennszülöttek földtulajdonossá válásához, de nem hajtják végre. Perui bennszülött nők programjai: újraerdősítés, fajok magbankja, faj-felismerés tanítása, hagyományos kézműves technikák továbbadása, halgazdaságok – hogy a folyók halállományát megőrizték.

Az anyaföld pusztul, ami mindenkit érint - ennek egyre többen tudatában vannak; hazaviszi a hírt, hogy a magyarok is hasonlóan aggódnak a földért. Sokan kihasználták a földet, de közösen tudjuk csak megmenteni. Fontos és korábban is elhangzott ma, hogy a fiataloknak szerves módon át kell adjuk a tudást, az ember és a természet kapcsolatáról.

Lajtmann Csaba elnök, Éghajlatvédelmi Szövetség

Ld. a vetített előadást is. Európai Klímaszövetség: 1700 település a tagja, 50 millió lakost képvisel. Kulturális és természeti környezetük felett önrendelkezési joguk van a bennszülötteknek – Peruban 10 ezer fős bennszülött népesség gyakorol jogot magyarországnyi méretű erdőn, közben erdőirtásra és bányászatra készülő cégek próbálják betenni a lábukat a területre. A témában ajánlott kisfilmjük a YouTube-on: A marha útja. Segítsük a bennszülötteket környezetük megóvásában.

2009 óta működik a hazai szövetség, ez jelenleg 13 civilszervezetek és 22 önkormányzat szövetsége. Programjaik szerteágazók: Id. Klímasztár díj, éghajlatvédelmi szakképzés, világfák, Mozdulj a klímáért és KÉK (Környezet-Élmény-Közösség) program.

Fontos, hogy a helyi minták váljanak országos gyakorlattá. Ehhez szabályozás is szükséges pl. mint ami a klímátörvény javaslat volt, hiszen ha a klímaigazságosság elvét követjük, akkor a hazai ÜHG kibocsátásokat felezni kéne. Energiarendszer – energiafüggetlenség: a változás magunkban kezdődjön, ne várjuk a párizsi klímacsúcstól.

14.00-15.30 Az elkerülhetetlen fokú éghajlatváltozáshoz való alkalmazkodás helyi és országos intézményi stratégiái, jó példák

[Pálvölgyi Tamás](#) igazgató-helyettes, Magyar Földtani és Geofizikai Intézet. Ld. a vetített előadást.

Németh Tamás elnök, MTA Környezettudományi Elnöki Bizottság

A ma emberének sokszor nincs félelemérzete, áttol minden problémát más területre, emberekre. A Föld 1,5 Mrd földterületéből 4% megfelelően megművelhető mindössze. Ez is fogy, a 1850-1980 közöttre vonatkozó nemzetközi felmérés szerint Európa művelhető területe 4%-kal csökkent. A többi kontinensen nőtt, ami abból adódik, hogy pl. Kína művelhető területei megnyolcszorozódtak a fenti időszakban, mert volt még földtartaléka eddig. Mára azonban Dél-Amerikán kívül nincs újonnan művelésbe bevonható földterület. Európában 15 perc alatt 60 ha mezőgazdasági területet vonnak ki a művelésből. Magyarország: a mezőgazdaságból kivont terület: 6,7% volt, 2015-ben már 21%. Március 8-án a talaj éve témában az FM-ben volt a megnyitó, kérdés, lesz-e hatása a tematikus évnak. Az nem morál, hogy mindennel egyetértek, amíg nem vonatkozik rám - pedig ma ez az elv érvényes. Természet, gazdaság, környezet – ha az egyikbe beavatkozunk, biztosítsuk, hogy a másik kettő se sérüljön.

Amire figyelünk kell, az a szürkeállomány = tudás és barnaállomány = talaj, „talajon nemcsak állsz élsz is”. 7,5 Mrd ember él a Földön ma, miközben ugyanazon sőt jobb életfeltételeket várunk el. Itthon sajnos megelőzésre alig akarnak költeni, mert 'eredménye alig látszik', inkább katasztrófa-felszámolás zajlik ld. vörösiszap-katasztrófa.

Ma 2,5 bolygó az emberiség lábnyoma, a vízlábnyoma még nagyobb, rengeteg vizet pazarolunk el közvetlenül és közvetve: utóbbira jó példa, hogy pl. 1 kg marhahús előállítása során 15 ezer liter víz, 1 kg búza előállítása során kb. ezer l víz fogy. (Virtuális víz – a termék előállítása, szállítása során elhasznált vízmennyiséget is beleszámolva.)

Tudatlan ember vagy gyáva lesz vagy erőszakos. Figyeljünk a szójátéokra (ér, ered): érték, érzelem, értelem de érdek is.

[Laki György](#) polgármester, Kajárpéc Ld. a vetített részletes előadást (külön letölthető)

[Sipos Katalin](#) igazgató, WWF Magyarország Ld. a vetített részletes előadást (külön letölthető)

Zárás - Levezető: Farkas István, a Magyar Természetvédők Szövetsége ügyvezető elnöke

MTVSZ sajtóközlemény: http://www.mtvsz.hu/magyarorszag_feladatai_az_eghajlatvedelemben_konferencia

A Magyar Természetvédők Szövetsége programja a párizsi klímacsúcs és a hazai vállalások témájában: www.mtvsz.hu/parizs_fele

A rendezvény az Európai Bizottság, a Külgazdasági és Külügyminisztérium és a Nemzeti Fenntartható Fejlődési Tanács finanszírozásával valósult meg.